

2. On the Concept of judicial reform in Ukraine: the ruling Supreme Council of Ukraine from 04.28.1992, № 2296-XII // Supreme Council of Ukraine - 1992. - № 30. - st.426.
3. The Constitution of Ukraine, Law of Ukraine of 28.06.1996 № 254k / 96-VR // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. - 1996. - № 30. - Art. 141.
4. The constitutional (state) law of foreign countries: Training. guidances. / VM Beschastnyy, AV Filonov, V. Subbotin, S. Pashkov; Ed. VN Beschastnoho. - K.: Knowledge, 2007. - 467 p.
5. Bevzenko VM Background and factors shaping the theory of government regulation / VM Bevzenko // Legal Informatics. - 2006. - № 4. - P. 31-35.
6. On measures to implement the Concept of administrative reform in Ukraine: Ukraine Presidential Decree of 22 July 1998. // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. - 1998. - № 7.
7. Amendments to the Law "On the Judicial System of Ukraine" Law of Ukraine on June 21 2001 // Supreme Council of Ukraine. - 2001. - № 6.
8. On the Judiciary of Ukraine Law of Ukraine of 07.02.2002 № 3018-III // Supreme Council of Ukraine. - 2002. - № 27-28. - St.180.
9. Borisova E.A. Verification of judgments in civil proceedings EU and CIS / ed. EA Borisova. - Moscow: Norma. - 2012. - 624 p.
10. The Code of Administrative Procedure, the Code of 06.07.2005 № 2747-IV // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. - 2005. - № 35-36, № 37. - st.446
11. Serdyuk V Issues cassation proceedings in the Supreme Court of Ukraine / V. Serdyuk // University research note. - 2007. - № 4 (24). - P. 403-418.
12. The Civil Procedure Code of Ukraine: Law of the Supreme Soviet of 07/18/1963 // [electronic resource] - Access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1503-06/print1419710644441631>.
13. Arakelyan RF Issues cassation proceedings in administrative judiciary / RF Arakelyan // Scientific notes University - 2010. - № 1 (33). - P. 129-132.
14. Demski EF Administrative procedural law of Ukraine: teach. guidances. / EF Demski. - K.: Yurinkom Inter. - 2008. - 496 p.
15. The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the constitutional petition of 46 People's Deputies of Ukraine concerning official interpretation of the terms "the highest judicial body," "supreme judicial authority", "cassation appeal" contained in Articles 125 and 129 of the Constitution of Ukraine // Ukraine Official Journal . - 2010., - № 21. - p. 31 - Article 882.
16. The decision of the Constitutional Court in the constitutional submission of 54 people's deputies of Ukraine regarding the conformity to the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the Law of Ukraine "On the Judicial System and Status of Judges", the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Economic Code of Ukraine, Civil Procedural Code of Ukraine, the Code Administrative Procedure of Ukraine of 13.12.2011 № 17-рп / 2011 // Official bulletin of Ukraine. - 2011. - № 99. - Art. 3638.

Рецензент: кандидат юридичних наук, доцент Сорока Л.В.

УДК 342.922

Бунечко В. І,

здобувач Державного науково-дослідного інституту МВС України
ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТОК

АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

У даній статті сформульовано поняття і охарактеризовано зміст адміністративно-деліктних правовідносин. Проаналізовано історичний досвід формування та розвитку адміністративно-деліктних правовідносин за умов історичної зміни змісту та характеру суспільних відносин в державі. Визначено особливості суб'єктного складу, адже обов'язковою стороною таких відносин виступає суб'єкт владних повноважень, суб'єкт наділений повноваженнями з виконання функцій держави, незалежно від того які ці повноваження безпосередні чи делеговані.

Ключові слова: правовідносини, адміністративно-деліктне провадження, суб'єкт адміністративно-деліктного процесу, адміністративно-деліктний процес, адміністративно-деліктні правовідносини.

Бунечко В.И.,

соискатель Государственного научно-исследовательского
института МВД Украины

ВОЗНИКНОВЕНИЕ И РАЗВИТИЕ АДМИНИСТРАТИВНО-ДЕЛИКТНЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ

В данной статье сформулировано понятие и охарактеризовано содержание административно-деликтных правоотношений. Проведен анализ исторического опыта формирования и развития административно-деликтных правоотношений при условии исторических изменений содержания и характера общественных отношений в стране. Определены особенности субъектного состава, так как обязательной стороной таких отношений выступает субъект властных полномочий, субъект наделен полномочиями выполнения функций страны, не зависимо от того, какие эти полномочия непосредственны или делегированы.

Ключевые слова: правоотношения, административно-деликтное производство, субъект административно-деликтного процесса, административно-деликтный процесс, административно-деликтные правоотношения.

Bunechko V.I.,

competitor of State Research Institute of Internal Affairs of Ukraine

THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE AND TORT RELATIONS

The problems of legal regulation of administrative tort relations is relevant today, when the state increases the number of administrative offenses, and the legislation has many flaws and gaps that do not allow to fully apply the principle of inevitability of legal responsibility. Under such conditions becomes important problem of determining the characteristics of the experience of formation and development of administrative and tort relations in conditions of historical changes in the content and nature of social relations in the country.

The concept and the content of the administrative and delict relations are formulated. The analysis of the historical experience of formation and development of administrative and delict legal relations in case of historical change the content and nature of social relations in the country are conducted. The features subect composition are defined because of a mandatory part of such relations is the subject's powers, subject's empowered to perform the functions of the country regardless what these powers either directly or delegated.

Keywords: legal relations, administrative delict proceedings, administrative delict subject's process of administrative delict process of administrative and delict legal relations.

Актуальність проблематики. Проблеми удосконалення правового регулювання адміністративно-деліктних відносин є актуальними сьогодні, коли у державі зростає кількість адміністративних правопорушень, а законодавство має численні вади та прогалини, які не дозволяють у повній мірі застосувати принцип невідворотності юридичної відповідальності. За таких умов набуває важливості проблема визначення особливостей досвід формування і розвитку адміністративно-деліктних правовідносин за умов історичної зміни змісту та характеру суспільних відносин в державі. Вказане обумовлює актуальність даної статті.

Ступінь наукової розробки проблеми. У науці адміністративного права дослідженню особливостей адміністративно-деліктних правовідносин було присвячено роботи таких вчених як: В. Б. Авер'янов, А. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, І. П. Голосніченко, А. А. Дьомін, Е. Ф. Демський, Є. В. Додін, С. В. Ківалов, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. В. Кузьменко, Д. М. Лук'янець, В. Т. Маляренко, О. І. Остапенко, І. В. Панова, В. Г. Перепелюк, Н. Г. Салищева, Ю. О. Тихомиров, Н. М. Тищенко, О.М. Толочко та ін. Разом з тим, питання формування і розвитку адміністративно-деліктних правовідносин за умов історичної зміни змісту та

характеру суспільних відносин в державі потребує окремого розгляду, що й обумовлює новизну даної статті.

Метою статті є визначення особливостей виникнення і розвитку адміністративно-деліктних правовідносин.

Виклад матеріалу. ХХІ сторіччя вносить у суспільне життя нові корективи. На зміну старим виникають нові відносини, що активно розповсюджуються у суспільстві, набувають ознак масовості, а відтак, виникає об'єктивна необхідність вироблення уніфікованої однотипної поведінки учасників таких відносин, що гарантує повноцінну реалізацію прав, свобод та інтересів учасників відносин – з одного боку, а з іншого – забезпечить виконання взятих на себе обов'язків іншою стороною. Окрім цього, умови, в яких реалізовуватимуть учасники відносин свої права та обов'язки, забезпечать інших суб'єктів, які не є учасниками таких відносин, від зловживань правами з боку сторін, а також гарантує можливість іншим повноцінно реалізовувати свої права, свободи та інтереси, без жодних зазіхань з боку третіх осіб [8, с. 175].

Право, як форма відносин, відображає не лише нормативний підхід до формалізації поведінки учасників відносин, а й усвідомлення змісту самих відносин. Для якісної правотворчої діяльності, спрямованої на ефективне забезпечення прав, свобод та інтересів людини і громадянина, юридичних осіб, істотне значення належить розумінню змісту поняття правовідносин, яке було (і є до цього часу) предметом наукових пошуків, як у теорії права, так і у межах галузевих юридичних наук. Особливою вітчизняної науки адміністративного права, є поєднання функціонального (змістовного) та формально-догматичного підходів до дослідження адміністративних правовідносин. Дані відносини характеризуються як втілені у правову форму державно-управлінські відносини, при цьому характеристика подається управлінському змісту та правовій формі відносин. Адміністративно-правові відносини визначають як врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, що виникають у сфері здійснення владно-публічної діяльності органів виконавчої влади, виконавчо-розпорядчої діяльності інших державних органів та органів місцевого самоврядування [5, с.3-8]. В. А. Юсупов наголошував на тому, що норми адміністративного права регулюють також адміністративно-деліктні відносини, які виникають між правопорушником та посадовою особою [11, с.160]. Разом з цим, сучасні дослідження перебувають на тій позиції, що у межах галузі адміністративного права вже давно сформувалася і потребує самостійного визнання така галузь, як адміністративно-деліктне право.

Адміністративні правовідносини охоплюють адміністративно-деліктні відносини, але співвідношення вказаних понять можливе як відношення загального та спеціального. Адміністративно-деліктним відносинам притаманні свої особливості, які відмежовують вказаний вид правовідносин від інших відносин, що регулюються нормами адміністративного права. Відповідно, саме адміністративно-деліктний процес як підвид адміністративного процесу може на даному етапі розвитку адміністративного права продовжувати виконувати правоохоронну роль у сфері державного управління. А це, у свою чергу, автоматично призводить до виокремлення адміністративно-деліктних правовідносин як таких, що виявляють динамічний характер по відношенню до регулятивних адміністративних правовідносин, які можуть набувати ознак не лише

таких, що змінюються, але й таких, в основі яких покладено адміністративні стани, адміністративні режими, адміністративна законність.

Специфіка адміністративно-деліктних відносин полягає у тому, що вони як й інші правові відносини, є юридичною формою фактичних відносин [2, с. 40]. Адміністративно-деліктне відношення розпочинається і здійснюється незалежно від бажання потерпілого, а інколи й всупереч бажанню [2, с. 231]. Вказаний інститут повинен бути притаманним адміністративно-деліктним відносинам та адміністративній відповідальності. Безперечно, це жодним чином не повинно стосуватися правопорушень, що посягають на загальні засади законодавства і правопорядку. Крім того, як можна побачити із вказаного визначення поняття, адміністративно-деліктне відношення є формою виразу юридичної норми, що покликає на втручання держави у суспільні відносини, пов'язані із застосуванням адміністративної відповідальності.

Хоча адміністративно-деліктне відношення функціонує на двосторонній основі, його учасники не в рівному положенні: один суб'єкт наділений функцією веління від імені держави стосовно до іншого, а зобов'язаний суб'єкт підпорядкований велінню управомоченого, право якого складається із влади та домагання на повагу до цієї влади [2, с. 40-41].

Таким чином, особливостями адміністративно-деліктних відносин є нерівність сторін, що зумовлено участю у цих правовідносинах органів влади та управління, що також притаманно й іншим адміністративним правовідносинам. Вказаний вид правовідносин не повинен характеризуватися вихідною нерівністю сторін, зокрема такою, коли сторона владних повноважень має значні за обсягом преференції прав у порівнянні з іншою стороною. Вказане питання постає, коли орган влади поєднує у собі права декількох учасників, а саме сторони, яка відстоює винуватість, а також приймає рішення про винність або невинність можливого порушника.

Наступною ознакою є те, що дані відносини виникають між правопорушником та посадовою особою [7, с. 22]. Вказана ознака адміністративно-деліктних правовідносин зумовлює проаналізувати, які саме правопорушення повинні бути змістом адміністративно-деліктних правовідносин.

Не заглиблюючись у дослідження поняття правопорушення, зупинимось на тому, що, розмірковуючи над проблематикою адміністративного правопорушення, слід виділити два основні його види: 1) адміністративне правопорушення, об'єктивна сторона якого знайшла нормативне закріплення у заборонній законодавчій нормі; 2) адміністративне правопорушення, що є результатом невиконання чи неналежного виконання повноважень органами влади та управління, у тому числі їх службовими особами, та зумовило порушення прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Таким чином, адміністративне правопорушення, має місце тоді, коли: 1) факт правопорушення встановлено спеціально уповноваженим органом чи посадовою особою у спеціально визначеному законом процесуальному документі (протоколи про адміністративне правопорушення); 2) факт правопорушення встановлено судом чи іншим уповноваженим органом, чи посадовою особою на підставі проведення розслідування за скаргою чи заявою (іншим зверненням) фізичної або юридичної особи про можливі порушення з боку посадових осіб органів влади чи управління (вказаний процесуальний документ прямо не визначений у законі).

Підставою для виникнення адміністративно-деліктного відношення виступають не будь-які юридичні факти, а лише ті, що є результатом волевиявлення особи, яка винно вчинила дію або бездіяльність, що виразилися у порушенні вимог норми права, яка передбачає адміністративну відповідальність, а також делікти правозастосування [1, с.34-36].

У такий спосіб В. В. Денисенко намагався охопити поняттям адміністративно-деліктного правовідношення, правовідносини, які пов'язані із вчиненням адміністративного проступку, що прямо передбачені у законах, зокрема у нормах Кодексу України про адміністративні правопорушення. Слід зазначити, що регулювання адміністративно-деліктних правовідносин у національному законодавстві здійснюється через відповідне адміністративне провадження у справах про адміністративні правопорушення у Кодексі України про адміністративні правопорушення (КУпАП). У зв'язку з цим О. В. Кузьменко, розглядаючи структуру адміністративного процесу через адміністративні провадження, виділяє такий їх вид, як адміністративно-деліктні провадження – врегульовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність публічної адміністрації з розслідування, розгляду, прийняття рішень і винесення постанов, їх виконання в адміністративних справах деліктного характеру [3, с. 248].

Правовідносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини, учасники якого є носіями суб'єктивних прав та обов'язків, що охороняються і гарантуються державою [4, с. 640]. Правовідносини являють собою ту форму, у якій певні суспільні відносини можуть здійснюватися [9, с. 340].

Правовідношення, як форма відповідного суспільного відношення, створюється нормою права [9, с. 340]. Як вбачається із аналізу авторських підходів до розуміння поняття «правовідношення», всі вони зводяться до того, що за своєю суттю правовідношення є нічим іншим, як формою суспільного відношення, яка у нормах позитивного права відтворює суб'єктів суспільного відношення та їх взаємні права і обов'язки, механізми реалізації та здійснення цих прав та обов'язків, а також визначається зміст, тобто ті потреби, інтереси, що задовольняються у процесі взаємодії учасників відносин.

Особливість адміністративно-деліктних відносин полягає у тому, що зв'язок між відповідним органом державної влади (посадовою особою) та правопорушником наділений державно-владними повноваженнями щодо виявлення адміністративного правопорушення[1, с. 34-36].

Це лише підкреслює те, що адміністративно-деліктні відносини повинні охоплювати всі відносини, що врегульовуються нормами адміністративного та адміністративно-деліктного й пов'язані із встановленням факту адміністративного правопорушення, незалежно від того, чи вказане адміністративне правопорушення вказано у нормі права, чи встановлюється у процесі, визначеному у порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Денисенко В. В. відмічає, що всі адміністративні делікти є змістом адміністративно-деліктних відносин, у тому числі й ті, які встановлюються у процесі правозастосування. Хоча, всі адміністративні правопорушення встановлюються у процесі правозастосування, який за своєю суттю та змістом відбувається у рамках

реалізації адміністративно-деліктних правовідносин [1, с. 342].

Варто не погодитися з тим, що адміністративно-деліктні правовідносини виникають у односторонньому порядку виключно за ініціативою посадової особи, адже останні можуть виникати і з ініціативи потерпілої від протиправних дій посадової особи сторони [6, с. 7]. Адміністративно-деліктні правовідносини виникають на підставі юридичного факту про вчинення дії або бездіяльності, що виразилися у порушенні вимог норми права, яка передбачає адміністративну відповідальність, а також делікти правозастосування, про що зазначає і В. В. Денисенко.

Розглядаючи ознаки адміністративно-деліктних відносин, на які вказує В. В. Денисенко [1, с.51-52], ми погоджуємося із такими положеннями та разом з цим, безальтернативно сприймати ці висновки не можна. По-перше, зазначається, що адміністративно-деліктним відносинам притаманно те, що вони виникають у зв'язку із порушенням матеріальних норм права, які передбачають адміністративну відповідальність. Однак, у цьому разі «адміністративні делікти правозастосування» фактично перебувають поза адміністративно-деліктними правовідносинами [8, с. 175]. Доцільно було б те, що адміністративно-деліктні правовідносини мають охоплювати всі без винятку відносини, пов'язані із фактами адміністративних правопорушень, незалежно від такого, у який спосіб вони (факти цих правопорушень) встановлюються.

Зазначаючи про підстави виникнення слід акцентувати увагу на тому, що ж стосується неправомірних дій (правопорушень, деліктів), як юридичних фактів, то вони характерні тим, що можуть бути тільки такими, які створюють правовідносини, у деяких випадках – такими, що змінюють їх, або такими, що перешкоджають виникненню правовідносин, але ніколи не бувають такими, що припиняють правовідносини, або такими, що поновлюють права і обов'язки. При цьому, якщо ж зобов'язаний суб'єкт порушить вимогу вести себе певним чином, то замість регулятивних правовідносин виникають правовідносини охоронні (регулятивні правовідносини трансформуються в охоронні), підставою чого є припис норми права та вчинення адміністративного делікту [10, с. 123]. Але й буде йтися вже не про реалізацію правил адміністративно-правових регулятивних норм, якими були визначені вимоги до поведінки зобов'язаного суб'єкта, а про реалізацію положень охоронних адміністративно-правових норм, що передбачають встановлення нових прав та обов'язків унаслідок адміністративного делікту, відображаючи, таким чином, трансформацію регулятивних (управлінських) адміністративно-правових відносин в охоронні (адміністративно-деліктні). Підґрунтям постають зміни у суспільно-політичному, економічному, політичному житті, які на повістку денну виводять нові, невідомі раніше відносини, що зумовлюють необхідність відповідних змін не лише у законодавчому просторі, а й у теоретичній науці.

Висновок. Підсумовуючи викладене, доцільно зазначити, що адміністративно-деліктні правовідносини – це урегульовані спеціальними правовими нормами відносини, що виникають між суб'єктами в зв'язку з вчиненням адміністративного правопорушення й протидії йому. Поряд з цим необхідно зазначити, що встановлені та закріплені права і обов'язки суб'єктів адміністративно-деліктних правовідносин повинні відповідати принципам верховенства права та законності. Такий підхід є взаємозалежним від якісного рівня правової свідомості й правової культури в

супільстві.

Список використаних джерел:

1. Денисенко В.В. Теория административно-деликтных отношений: дисс... докт. юрид. наук по спец.: 12.00.014 – Административное право; финансовое право; информационное право / В. В. Денисенко. – СПб., 2002. – 342 с.
2. Коваль Л.В. Административно-деликтное отношение / Л.В. Коваль. – К.: Вища школа, 1979. – 486 с.
3. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу: [навч. посіб.] / О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 248 с.
4. Марченко М.Н. Теория государства и права: ученик / М.Н. Марченко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Проспект, 2004. – 640 с.
5. Мишкевич Л.А. Классическая теория административных правоотношений: современное наполнение / Л.А. Мишкевич // Административные правоотношения: вопросы теории и практики отв. ред. Н.Ю. Хаманева. – Труды Института государства и права РАН. – 2009. – № 1. – С. 3-8.
6. Остапенко О.І. Адміністративна деліктологія: соціально-правовий феномен і проблеми розвитку / О.І. Остапенко. – Львів: ЛІВС при НАВСУ, 1995. – 312 с.
7. Перепелюк В.П. Адміністративний процес / В.П. Перепелюк. – Чернівці: Рута, 2001. – 316 с.
8. Поліщук С. Можливості реформування адміністративного права за новою класифікацією юридичних наук / С. Поліщук // Держава та регіони. – 2010. – № 2. – С. 172–179.
9. Халфина Р. О. Обще учение о правоотношении / Р.О. Халфина. – М.: Юрлит., 1974. – 340 с.
10. Харитонов О.І. Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа : дис. ... д-ра юрид. наук. : 12.00.07 / Харитонов Олена Іванівна. – Одеса, 2004.
11. Юсупов В. А. Теория административного права / В. А. Юсупов. – М.: Юрид. лит., 1985. – 160 с.

References:

1. Denisenko V.V. Theory of administrative and tort relations: Thesis ... Doctor. Legal. Science on spec. : 12.00.014 - administrative law; financial law; information law / V.V. Denisenko. - SPb., 2002. -342 s.
2. L. Smith Administrative and tort Attitude / LV Koval. - K. : High School, 1979. - 486 s.
3. A.V. Kuzmenko The course of the administrative process: [teach. guidances.] / A.V. Kuzmenko. - K. : Yurinkom Inter, 2012. - 248 s.
4. Marchenko MN Theory of State and Law: disciple / MN Marchenko. - [2nd ed., Rev. and add.]. - M. : Prospectus, 2004. - 640 s.
5. Mytskevych LA Classical theory of administrative legal relations: Modern filling / LA Mytskevych // Administrative legal relations: theory and practice questions Otv. Ed. NY Hamanava. - Proceedings of the Institute of State and Law Sciences. - 2009. - № 1. - S. 3-8.
6. Ostapenko OI Administrative tortology: social and legal phenomenon and problems of development / AI Ostapenko. - Lviv: Livesay at the National Academy, 1995. - 312 s.
7. Perepelyuk VP The administrative process / VP Perepelyuk. - Chernivtsi: Ruta, 2001. - 316 s.
8. S. Polishchuk Opportunities reform of administrative law for the latest classification of Jurisprudence / S. Polishchuk // State and regions. - 2010. - № 2. - S. 172-179.
9. GENERAL Khalfina RO Scientists at labor relations / RO Khalfina. - M. : Yur.lyt., 1974. - 340 s.
10. Kharitonov AI Administrative and legal relations: conceptual foundations and legal nature: Dis. ... Dr. Legal. Science. : 12.00.07 / Kharitonov Helena. - Odessa, 2004.
11. Yusupov VA theory of the administrative law / VA Yusupov. - M. : Legal. lit., 1985. - 160 s.

Рецензент: кандидат юридичних наук, доцент Сорока Л.В.

УДК 342.9

Гарбузов В.О.,

Виконавчий директор охоронної компанії ТОВ «Саарлос»

**СТРУКТУРА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПІДРОЗДІЛІВ
ВНУТРІШНЬОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В УКРАЇНІ**

Анотація. Досліджено наукові підходи до розуміння структури адміністративно-правового статусу підрозділів внутрішньої безпеки органів внутрішніх справ в Україні, проаналізовано нормативно-правове